

Poља

časopis za kulturu, umetnost i društvena pitanja
novi sad — godina XXXIV — cena 1.000 dinara
juni '88 broj 352

velika blamaža marije kleut — odgovor
na tekst »o knjizi ojkača, o starini
bećarca i o recenziranju«

jezik

pol valeri

Pesnik ima zadatak da slavi u isto vreme dok usavršava taj čudnovati izum, jezik.

Medu životinjama koje govore ima onih koje su nadarenije od drugih.

Treba dobro misliti o ovome: jezik je gotovo sve napravio, a između mnogih stvari on je napravio i duh.

**

Pomišljao sam na to da svaku intelektualnu stvar zasnujem na jedinstvenom terenu jezika i lingvističkih kombinacija.

Isto kao što je danas matematika zasnovana na celim brojevima. Postoji tu jedna analogija izvesna — teška.

Najmanja prednost ove tačke gledišta, i to pozitivna prednost sastojala bi se u tome da se odeli, (ako postoji,) jedan »neprebrojiv« element u mislima.

Misliti i izražavati svoju misao jesu dve teško odeljive stvari. Ne postoji jasno odvajanje.

Između »misliti« i »izraziti svoju misao« postoji samo jedan preliv jezika. U tom prelivu sva filozofija, sva književnost je sadržana i mogućna.

**

Naše vreme nema svoj jezik. Ne usudujemo se da to priznamo. Tako se jedni služe pastiškim jezikom — proisteklim iz posudenih kombinacija — (iz 3 prethodna stoljeća) — a drugi govore kao prvi čovek i govore sami sebi.

**

... Ta vrsta skepticizma koja se rada iz apstraktнog posmatranja mogućnih kombinacija jezika — Šta znači novina značenjа onome koji vidi, makar i preterano, te matematičke klasifikacije (i tu matematiku) prvih elemenata?

**

Najličnija, najdublja supstancija naših misli, naše istinsko osećanje smrti, ličnosti, ljubavi itd. jesu načinjeni od (relativne) gluposti naših predaka, od njihovih prvih detinjastih izražavanja, od njihovih grešaka, zbrkanosti njihovih duhova u pitanjima fiziologije — od siromaštva njihovih jezika itd. Duša.

Nema ni oblika, ni uzroka; ni prostora ni vremena; ni sveta, ni duša ni duhova, nego naprotiv imena veoma stara i slabo prilagođena da označuju veoma neodredeno izraze nekih radnji manje posebnih i manje jasnih od uobičajenih radnji. Da su naše uobičajene radnje manje jasne nego što jesu, i naši organi manje primetivi, jedan sto, jedna stolica, jedna stena bi bili stvari isto tako teško zamislive, isto tako sporne kao i pojmovi koje sam naveo.

**

Zaista je izvanredno da smo govorili sami sebi i da nam je taj govor gotovo neophodan.

Onaj ko ne može da govorи samome sebi. Sanjar to može ali teško. Ne znamo tačno šta ćemo reći sami sebi. Ko govorи? Ko sluša? To nije sasvim isti. Postoji jedna tanana razlika stanja i epoha.

A onaj koji govorи izmišlja, pokušava — ili naprotiv — sažima, sudi, — prevodi, děla na drugom stupnju.

Taj glas (bolećivo) može postati sasvim stran.

Postojanje ovog govora od sebe sebi — jeste znak jednog prekida.

Mogućnost da se bude više njih neophodna je razumu, ali je bezumlje upotrebljava.

Mi možda smatramo drugom sliku odbojnosi na kakvom ogledalu.

izlet, vlati

novica tadić

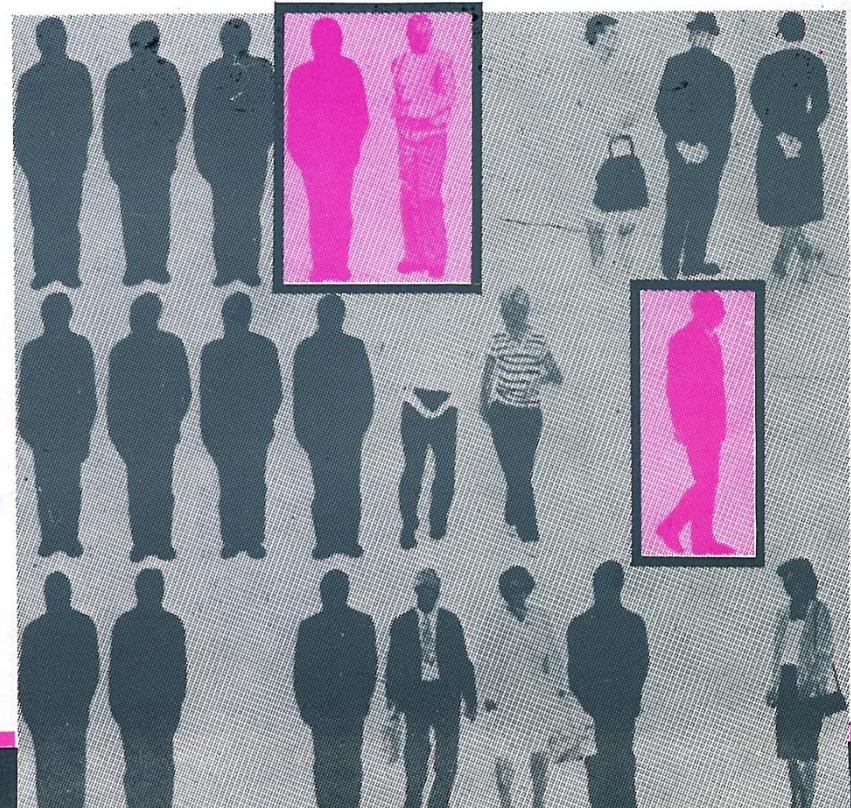
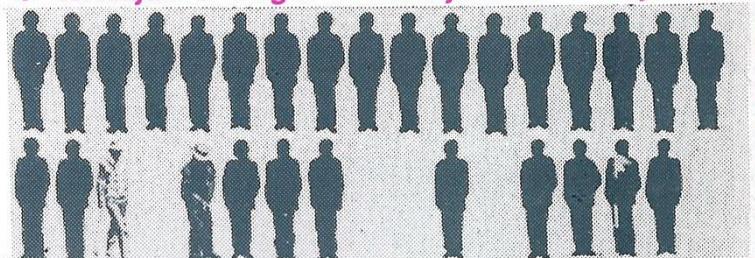
Niz brdo u dolac zelen spušta se
Eno umoran čovek
I kaput leno svlači
I u travu ga pored zatravljene brvnare stere
On je prišt pun mutne vode
Njegove mošnje na svežem vazduhu zvone
Zemlja samelje kosti pesak pojede prste
Nepoznate ptice žagore u krošnjama visokim
Bršljan se svija preko zida
Udaljenom cestom automobili tutnje
Velegradska čad po temenu mu je padala
Zatrpatvala ga smanjivala
Sad sluša zaboravljeni život drevnu svetkovinu
Naglo ustaje naglo seda
Po džepovima hitro prebira
I još jednom se osvedočuje da tu je ono
Što doneo je ovamo
Jedan mu leptir na rame slete i to ga užasnu
Vratice se kući tek u prvi mračak
Kad senke stoletnog drveća ponište sitne
Senke vlati

modernizam i postmodernizam

votson, jirgen habermas i žan fransoa liotar: postmoderna i kriza
racionalnosti
sloterdijk, kopernikanska mobilizacija i ptolomejsko razoružanje

lukačeva kasna estetika

* tertulijan * birger * damnjanović * klajnšmit

Veliki i jednostavni Svet —

Nikada ne razmišljati, niti pridavati i najmanju važnost tim pojmovima ili rečima koji nisu pouzdano u našoj misli, koje nismo izmisili ni mi, niti iko odreden, nego su posledica hiljadu hiljadu ne udruženih doprinosa, kao *razum*, *Bog*, *uzrok*, itd. i duh, misao itd., volja. Uzeti ih sasvim površno — Nema razmišljanja s njima.

Ne pomešati neodredivost čija je figura i prisutnost jasna i stalna u našem posmatranju, i onoga koji je neodrediv zbog nejasnosti i beskonačnih uslova. Neodredivost *prikuplja*, a drugo *odstupa*. Jedno se određuje ad libitum, drugo se raspršuje.

**

Duh — Duša —

Sudbina tih reči. One nas vraćaju u vreme kad je disanje bilo ne samo znak života, nego njegov *uzrok* (uzroku).

Znači, zbog jedne fiziološke posebnosti itd. ispada da je glasovnost povezana s tom promajom.

Disati, odašiljati šumove. Ti šumovi postaju znaci, znaci volje, potrebe, predmet —, vezanih za dah.

Dakle — duh.

Slobodni vetr bio je uzet kao Duh u celini, u slobodi, veliki Duh. — Ono što pokreće a nije pokrenuto, jer se *uzrok* vetrta *ne vidi*. Postoji očigledan *hir* — vetr se vraća. *Ideja nemo-gućna u predelu pasatnih vetrova*.

**

Ne upotrebljavajte reči koje ne upotrebljavate dok mislite.

**

Mi verujemo bezazleno da reči Duša ili Univerzum ili Misao itd. imaju svoje vlastite dubine — a one su isto tako upotrebljive kao reči olovka, hleb itd. i čak više; one ulaze, i to s razlogom, u mnogo više podnošljivih rečenica.

Jedna reč je samo elemenat rečenice. Ta rečenica je jedno određivanje (dovoljno ili koje treba da bude takvo) slike, i slika povezana s jednim sistemom odnosa, *sadašnje osećajnosti, i delanja*.

Slika u uopštenom smislu jeste način na koji jedna *stvar* postaje radnja, ili proizvod radnje. Čas uzvratna radnja, čas složena radnja.

Cuvajte se svih tih reči koje su (gotovo) nerazumljive izvan rečenica u kojima se nalaze.

**

Nakon što smo konačno odstranili tobožne pojmove Bog, materija, univerzum, vreme, pravda, duh, uzrok, stvarnost itd. — možda ćemo se okušati u metafizici.

Mnoge od tih reči izražavaju ili žele da izraže kako jedan zatvoreni sistem nije zatvoren. Ja dobro znam da kad vi mislite s tim rečima i šta one ostvaruju u vama, proizvedena stanja su u razmeni i u skupini sa ostalima. Vi ne izlazite, pomoći nijih, iz jedne zatvorene celine. A ako ja posmatram tu celinu, nalazim da se ti pojmovi ne razlikuju međusobno niti, kao vlastita svojstva, *beskraino* od drugih, već im vi pripisuјete vrednost neuporedivo veće od njihovih stvarnih svojstava.

Vi igrate sa žetonima kojima pripisuјete nekad jednu vrednost beskraino veću od vrednosti čitavog vašeg bogatstva, i čitavog zamislivog blaga. Zato je igra uzaludna.

**

Celina reči je u delajućem smislu uporediva sa celinom zglobova tela. Jezik je jedna ruka — na kojoj treba vežbati nezavisnost prstiju, brzinu, mogućnost istovremene upotrebe itd.

Ali ima 6000 prsta na toj ruci.

Ponekad sama gipkost ruke pronalazi efekte na klaviru i stvara kompoziciju, iako je u principu načinjena za samo jedno izvođenje.

Uho se čudi efektu koji je pronašla ruka, hvata ga, poverava ga duhu koji ga promišlja i razvija, daje mu jedan smisao, uzroke, dubinu itd.

To je jedna čudesna razmena.

**

Qui primus¹ je imao ideju da odredi reči? Taj je naneo kobni udarac Zapadu i bogovima.

Učiniti da jezik služi tačnom saznanju, to jest onome koje ima jednu posledicu i čija posledica može da nalegne na prethodnu.

Uspeti da se ne brinemo oko sadržaja dok delamo.

1. *Ko prvi?*(lat.) (prim. prev.)

**

Jezik kretanje

Pokušati da se izrazimo kretnjama. To znači dirlnuti u sruštinu (svakodnevног) jezika.

Trebna najpre apstrahovati sve simboličke ili konvencionalne kretnje.

Otkrivamo pokazne kretnje i oponašajuće kretnje.

Dodirujem jednu jabuku, zatim svoja prsa, zatim činim kretnju kao da će jesti = Ja jesti tu jabuku.

Tome mogu dodati jednu ponovljenu kretnju koja ispišuje — ili jednu kretnju koja poriče —, zaprečuje.

Vidi se koliko su epitet i glagol rodaci, i koliko su radnja i stanje takođe sugerisani jednom radnjom.

Glagol je radnja onoga koji govori (i onoga kome [se] govori).

Važnost kretnje je ogromna.

Covek teži da vrši kretnje čak i organima ne potčinjenim njegovoj neposrednoj volji. On bi htio da deluje na svoj jednjak, svoj stomak, svoje srce, na —, i da posvuda nametne svoju volju.

Kretnja je mehanička činjenica kojoj je radnja kraj.

Radnja je kretnja koja određuje jednu preobrazbu željnju — očekivanu.

Složene rečenice trebalo bi da budu raščlanjene i složene od kretnji.

Kako pronaći velike linije *artikulisanog* jezika analizom kretnje — I na kraju krajeva odakle dolazi sintaks?

Ko želi reći: Pokret diskursa?

A isto tako što to dolazi u duh, što iz njega izlazi izraženo? Šta mu dolazi samo od sebe?

A uloga zvuka, pesme? Zvuk kao stanje.

Ritam je mesto presecanjā zakona radnje sa odašiljanjem (energije).

**

Mi mislimo, mi pišemo na jeziku u koji više ne verujemo. Mi znamo da on nosi u sebi jednu nesredenu množinu konceptacija sveta, fizičkih, kosmoloških, psiholoških pretpostavki, koje su učinile da filozofi razbijaju glave nepotrebno zbog bića i sruštinā koji ne postoje; kao biće, duše, vreme, volja — itd.

Ali kako izgraditi od tog jedan drugi, i kako ga zamisliti? —

To je prvo pitanje čitave »filozofije« prihvatajući da ima izvesnog interesa u nastavljanju neodredenog děla /zanimanja/ koje su nazvali filozofija. To pitanje dovodi do ovoga: Čemu sve to? — Zatim; treba, li, i je li mogućno misliti na samo jedan jezik, ili pak treba li da se ubedimo kako ih treba više, da je jedinstvo u tim stvarima jedan varljivi cilj, ili u najmanju ruku beskonačno udaljen, kao jedinstvo energije i supstancije?

Ko kaže *jezik*, kaže najpre spisak značenja, i znakova, to jeste izgradjivanje jedne saglasnosti između primetivih radnji i po volji proizvodnih elemenata i dogadjaj-a-značenjā, jedan po jedan, koji uzajamno odgovaraju jedan drugome.

Ti razlikujući dogadjaji i odnosi jedan po jedan se sačuvavaju, i sačinjavaju temeljnu konverenciju, u odnosu na koju će govorenje biti mogućno.

Govorenje, ili služenje jezikom, sastoje se dakle u kombinovanju dogadjaj-a-znakova, u cilju preobražavanja značenja sačinjaljiva, ali to preobražavanje je trenutačno, i trebaće na kraju da odvojeni sačinjaljili ponovo nadu svoje početno značenje — (ili bar jedno značenje koje proističe iz početnog jednim određenim putem).

Jezik se ponaša kao vozilo, kao vodna kakeve parne mašine, kao učvršćeni delovi kakve jednostavne mašine, i posle rada mora da ostane neokrnjen. (Ovo nije sasvim slučaj sa sva-kodnevnim govorom; to je algebarski jezik. Ali postoji jedan deo svakodnevног jezika koji se ponaša tako.)

Zaštitna i kombinatorska uloga jezika. To je ona uloga koja stvara svu pamet, svojim delovanjem na slike.

**

Govorilo se pre deset hiljada godina: Bog-nebo sipa kišu, grmi, itd. Zatim, Nebo, Bog, su se zaogrнуli zamenicom. On.

Može-bit (ako su jezici sačuvali nešto moći preobražaja) reći ćemo sutra: *On* misli, *On* hoće umesto JA — i ti glagoli postali bi bezlični a reči: Duh, volja, duša itd. stopile bi se s rečima Dyaus i Coelum¹.

Ja mislim, ja delam... ovi bi izrazi možda postali retkosti... **

Imati tačne ideje — uvek pregledne definicije, spisak konstanti što je mogućno bolje odredenih. —

I da ti instrumenti budu *lični*, načinjeni u sebi i za sebe — Ali pridodati na kraju opštem jeziku.

Ne verovati da se može shvatiti.

Pažnja! — Učinak obrazovanja koji je opnašanje jeste u tome da nam omogući da ispunimo gomilu stvari koje ne posedujemo u nijovim punim svojstvima — mi smo tek *polukrisnici*, i ne možemo menjati, usavršavati, — zloupotrebljavati. Zloupotreba je znak vlasništva i moći —

Mi pišemo, mi mislimo, mi računamo, i to ponekad veoma dobro, ali ne uspevamo da ponovo izumimo te izume i tako vrlo slabo shvatamo ono što upotrebljavamo prilično dobro. Jezik, na primer, jeste za nas nešto prisno i neodredeno kao naš udovi. Mi hvatamo ne shvatajući šta naše ruke čine da bi hvatale.

Iz toga proizilaze greške (od kojih su neke dragocene) i čudnovate iluzije. Čitava filozofija je rodena iz iluzije o znanju koje su iluzije o jeziku.

Reči stavljene na mesto stvari, i kombinacije tih reči, sve to vredi tek u onoj meri u kojoj nismo u stanju da na kraju stavimo na mesto reči.

Treba dakle početi tako što nećete baratati sa rečima čiji je odnos sa stvarima neizvestan, nestalan, neodreden. —

Nakrupnije, najsvećanije reči pripadaju toj vrsti. Ali mogućno ih je upotrebiti, znajući to, protiv čitaoca. Kuvar ne jede ono što kuva.

Povezne operacije takođe moraju biti dobro odredene. To je bitno. To je dovoljno da jeziku dà neuporedivu snagu i jasnoću.

**

Smisao *Ja* je odreden glagolom koji sledi i znači *telo* — *duh*, taj organ itd. — zavisno do slučaja.

Dakle *nejasna ideja* nazvana *Ja* jeste nejasna sinteza smislova svih tih glagola, popraćena *čudesnim*, *neuporedivim* učešćem, većim od svega, koje se vezuje za *ONOOGA KOJI GOVORI*.

On ulazi u sve subjekte a ne oni u njega jer: Ti jedeš = onaj kome ja /onaj koji [govori]/ govorim, jede — itd. Pa tako sve te reči: *telo*, *duh*, *organ* itd. koje upotpunjaju glagole o kojima se radi jesu u svojoj celosti *mera tačnosti* saznanja koje imamo o tome *ja*.

Tačno: ja jedem = Telo (preko usne) onoga koji govorii, jede.

Onaj koji govorii — čuje — onaj koji je *zatvoren krug*.

A kako je svaki Čovek jedna složena stvar, predstavlja se nekom vrstom geometrijske tačke — *Ja*. Imamo jedan *Ja* — jer postoji neophodan odnos između ovoga i radnji — Umnožena tačka.

**

Sintaksa je, pored ostalog, umetnost *perspektive* u misli. Ono glavno, ono slučajno, ono prigodno, odnosi, sve to uređuje ona, i čini ih mogućnim.

**

Učinite napor da nikada ne mislite sa rečima ne jasnim, — koje ne držite u potpunosti — i koje uvide mnoga i neodredena značenja.

**

Načelo — Svaka reč, svaki odnos koji se ne može prevesti jednom savršeno *jasno* i *stalnom* slikom mora biti strogo odbacen.

To nije nikakav instrument rada, ta iracionalna reč. Ipak, ne treba zaboraviti da slika o kojoj govorim može biti konvencionalna.

To takođe može biti jedna slika *radnje*.

Nikada jedna neodredljiva »apstrakcija« ne sme biti prihvaćena. Svaka apstrakcija je odredljiva jednom konkretnom idejom + jednim postupkom.

Treba da je apstrakcija *ostvariva* u svakom trenutku.

**

U to vreme ljudi su bili sklopili jednu mašnu koja je gradila sve kombinacije *reči* — u obliku rečenica. Sve imenice i reči koje mogu biti subjekti, s jedne strane; sa druge, sve što može biti dodato.

Kombinacije su bile ispisane i zatim pažljivo ispitivane od strane čitavog jednog skupa filozofa i poluvraćeva koji su ih razvrstavali i davalni im svoja tumačenja.

Svrstavanje rečenica

- A. ne-smisao
- B. smisao
- C. one koje mogu imati jedan smisao

**

O jeziku Bogova.

Ovaj jezik je teži od kineskog i od naj »simbolikijske« matematike.

Šteta je što se zna da je čovek, ili biće čoveka, stvorio te približnosti = suze, osmeh, uzdah, izraz pogleda, poljubac, zagrljav, ozarenje, lica, spontano pevanje, ples; — čak i ljubavni čin (koji je neobjašnjiv u svojoj napetosti i za miršenosti samim razmnožavanjem, isto kao što na jačina zubulbole nije u konačnom odnosu sa povredom i njenom važnošću...).

Najuzvišenija poezija pokušava da muca o tim stvarima, i da te *izlize* zameni *izrazima*.

Ali ko će uspeti da *artikuliše* — ono što se ograničavaju da *nadoknade* sve te neobične radnje, koje olicavaju nemogućnosti mišljenja, rasprave němih, propale početke i koje se ustremljaju na žlezde, na mišice, na sluzokožu. Neprosvećena deca. Neartikulisana, iščašena misao nadražuje ono što može, raspada se na okolne utiske gotovo slučajno. (Jer moguće je da su u neko davno vreme smeh i suze služili ravnodušno za odušak energije koju je trebalo rasuti, i da kasnije krenulo u drugom pravcu.)

Zna se da su ti izlivi uvek popraćeni *mjenjem*. Mučenje je sve ono što je suprotno *jasnoći*. To je kretanje bez puta... To je preobražavanje pomoću pomenjaju.

**

Upiti sve reči kojima ništa ne odgovara u iskustvu.

**

Onaj koji ne vodi svoju misao do krajnje tačnosti ostaje u rečima.

Onaj koji je vodi do najtačnijega nalazi njen telo, njene radnje, i njene senzacije, i prisutstvuje iščeščujući svih neodredenosti koje je proračun bio uveo. *Jezik je, u stvari, korištenje neodređenih činilaca* — kao što su Lagranžovi umnožitelji. On je *posrednik*.

**

Jezik — predmet večnog razmišljanja — jer to je sve prostor misli.

**

Možemo staviti imena na stvari, ali je zabranjeno da stavimo stvari pod već postojeća imena.

**

Jezik je zavisan od opštег prava glasa — neka reč je izabrana od strane naroda i kasnije nije ponovo izabrana. Ista stvar je sa izrazima.

Pisci — pa čak i drugi, prave male državne udare.

**

Jezik. Jezik je statistička celina.

Zakoni su samo nalazi. Jedno sintaksičko pravilo u suštini je samo jedna verovatnoća. Jedna greška je *razlika* — što znači da treba da ima grešaku, da one ne mogu ne postojati. Napiro koji činimo protiv njih jesu ispoljavanja pojedinačnih karaktera isto kao što su u razlike.

Ima znači više jezika. Nepravilnost se sastoji u tome ako se u sredini A počne govoriti jezik sredine B.

A. Na margini: za Teriva. Andre Teriv (1891—1967), veliki tradicionalni u lingvistici, jedan od osnivača »Gramatika-Kluba«, objavio je 29. septembra 1922 članak u časopisu *Mišljenje* kojim je napadao Valerijevu nedoslednost u upotrebi francuskog jezika u poziciji. (prim. prev.)

Ja prezirem svet — jezika — *svakodnevniog*. U suštini ja ne verujem u svakodnevni jezik, niti u stvari tog jezika. Ne mogu lako poveravati u životu koji postoje zahvaljujući njemu.

Taj jezik svedoči samo o mltavom dogovoru ljudi, i koji nije samo mltav nego i prečutan.

**

Testa. Prošlo je već nekoliko stoljeća otako sam prestao da shvatam približni jezik. Uopšte ne vodim računa o govoru onoga za koga odmah otkrivam da se potičnjava elementarnim zakonima delovanja govora, i da ih ne podešava protiv njih.

**

Nejasnost.

... Citav svet se sporazumeva rečima, što ne znači da je iko shvaćen, i da može staviti pod reči jednu preciznu misao —

ali to znači da se razmena vrši bez teškoće. Ta jasnoća je razmena jedne prihvaćene nejasnosti. To je stvar dogovora. Dogovorimo da se razumemo, da je ono što je za mene takođe za tebe, *da ono što ti možeš shvatiti bez muke ja mogu misliti u sebi ne želeći da ga produžim*.

Jasnost je stvar dogovora. Jedna ideja je jasna kad se dogovorimo medu sobom da je više ne produbljujemo. (1924).

**

Tita.¹ Svi ti izrazi velikog pesnika, genija itd. — ja ih koristim tek onda kad ne pridajem važnosti svojim rečima. One su za govorenje — za *dovoljno* — ne za razmišljanje — za *neophodno*.

One nemaju nikakav smisao kad sam sâm. Čim se svedem na samog sebe — ili bolje rečeno kad se uvećam u sebi — one iščezavaju kao napuštenе marionete.

Jer naše reči su lutke.

1. Ovo je Valerijeva krtica (Tie, na francuskom) za Gospodina Testu. (Prim. prev.)

**

Problem stanja i dejstvovanja *svakodnevniog* jezika — to jeste onoga koji je naučen i uobličen brojem tumaranja.

(Naučiti njegov jezik, naučiti jedan drugi jezik.)

Misliti na to da su naša »ubedenja«, naše odлуke, naše nade, naše strepnje, naše razmišljanja najzad stavljena u taj strani jezik — naučen, prihvaćen od svakoga — I naša objašnjenja!

Sve se dešava s nama (u najvećem broju slučajeva) kao da je svakodnevni jezik tačno predstavljanje naše svesti i našeg saznanja.

Mi verujem u probleme, u zaplete, u stvarne odnose, koji su dali tek u njegovom obliku i njegovim načinima.

**

Jasnoća francuskog.

Ko zna nije li ta jasnoća zavisna od raznovrsnosti rasa prisutnih na našem tlu. Jedno izmešano stanovništvo stvorice zbog sporazumevanja jedan srednji jezik. Obrnuti od Vavilonia. Kod nas Latin, Germani i Kelti.

Ovo je povezano s idejom uzajamnog razumevanja kao određenja nacije.

**

Jezik.

Najveći napredak je učinjen onog dana kada su se pojavili konvencionalni znaci.

**

Patologija ukazuje na najčudnovatiju deljenja koja se upliču u funkcionalisanju govora. Svako deljenje ukazuje na jedno naglašavanje, na jednu vezu — koja može da se pokvari.

Gradevina ili mašina za govorenje, pisanje, razumevanje je izvanredno složena.

**

Hirokinemantija.

Čudna i značajna uloga ruke u govoru — dopunska uloga — mogla bi biti kakvo okrnjeno sećanje na antični jezik znakova.

(Mogla bi se napisati priča o jednom teoretičaru koji bi ponovo izgradio (rekao da će ponovo izgraditi) posmatranjem današnjih gestikalacija — jedan prvobitni jezik i pomoću njega misao tih predaka — i uspostavio vezu sa životinjskom mimikom itd. itd. — lako.)

Ruka dakle govor — *nudi*, štipa, seče, odbacuje, skuplja, zove, udara, beleži prema itd.

Ona naročito izlaže glagole.

Ona podupire (v. ruku pevača) i označava skandiranje — namećući prekide — određujući *hrono-rečenice*.

Ruka — naprava za predstavljanje — Prostor.

**

Ne treba zaboraviti ovo — što veoma otežava ustanovljenje jednog čistog analitičkog saznanja — da temeljno razlikovanje tako teško određivo između objektivnog i subjektivnog — može biti veoma dragoceno da se bez učešća ili prizivanja *drugih* pridobi — drugi posmatrači, — ali da je ujedini instrument saznanja *jezik* koji je *dát*, i koji je istovremeno lično delovanje i delo spoljnji bića.

**

Uzdići se iznad jezika. Posmatrati ono što je upravo rečeno, napisano, zabeleženo u duhu graditelj formule kojima, nakon što ih je ispisao prema uslovima, počinje da se razbacuje, i nakon što se razbacuju perema pravilima kombinacije, počinje da traži i daje *smisao* tim odnosima.

**

Posmatranje jezika omogućuje da se vidi kako je svaka moguća misao predodredena da ispunji jedno već postojeće polje.

**

U gustini gotovo svih filozofija nalaze se dva nagona — verovanja:

1. da se nekakva *vlastita osobina* nalazi u *jeziku*, koju postupci s jezikom mogu izdvajati (verovanje magijske vrste — božansko poreklo jezika — moć stvaranja — logika —)

2. da jezik može doći do formulâ koje imaju ne samo privremenu, saopštavajuću, prelaznu vrednost i prema tome do Objasnjenja ili konačnog Zamenjivanja ili Znanja. Ali ja ne verujem u to znanje koje se stiče u jednu tačku.

**

Porast broja tehničkih reči gotovo neophodnih u upotrebnom jeziku jeste mera prelaza iz stoljeće u stoljeće — iz 17. u 20.

**

»Inflacija.«

Opšta pojava u istoriji simbola.

Povećavamo vrednost instrumenata razmenje ne uvećavajući vrednost ostvarenja.

— Tako reči Beskraj, Apsolut — Igo — ostvarjenja prividnih vrednosti — bez pokusne gotovine.

Iz čega proizilaze povremene krize od *reductio ad factum¹ do trampae* — do stvarnog.

Postoji jedna opšta kriza konvencija i simbola — (koja bi mogla biti produžena sve do zlatâ^A).

Potrebe prvobitne ili dâte — stvarne vrednosti.

Potrebe umetne (stvorene) *privremene, odcnele vrednosti*.

Ali ako odočnjenje ide u beskraj —

1. Svođenje na činjenicu (lat.) (prim. prev.)

A. Na margini: koje je jedna konvencija, ali univerzalna, i ne promenjiva — u kolicini

**

Minule civilizacije, religije, stilovi, jezici, režimi, filozofije, prava, zakoni, igre, jesu stare konvencije, izgubljena *veresija*.

I Ljubav, konvencionalni deo ljubavi.

I Vera, konvencionalni deo — Dogme.

Sve se ushićuje, uzdiže, preteruje, prodržuje, *izgraduje se* stvaranjem konvencionalnih vrednosti.

Konvencionalne vrednosti ili vrednosti *čekanja*.

**

Zabraniti sebi svaku reč koja ne predstavlja jednu radnju ili jedan vrlo jasan predmet — to znači ubiti filozofiju.

**

Ime nije došlo posle prezimena nego pre — nije stavljen na mesto *prezimena* drukčije nego na mesto pokreta koji dodiruje ili pokazuje *predmet* koji možda nema prezime. Ovo.